

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การที่มีประสิทธิผล
ระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา

นางสาวอภิญญา กังสนารักษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-0367-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

26 พ.ย. 2546

I 2055 6081

THE MODEL OF PARTICIPATIVE MANAGEMENT IN EFFECTIVE
ORGANIZATION AT FACULTY LEVEL IN HIGHER
EDUCATION INSTITUTIONS

Miss Apinya Kangsanarak

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Higher Education

Department of Higher Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-0367-6

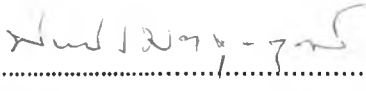
หัวข้อวิทยานิพนธ์ รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การที่มีประสิทธิผลระดับคณะ
ของสถาบันอุดมศึกษา
โดย นางสาวอภิญญา กังสนารักษ์
สาขาวิชา อุดมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา โขวิไลกุล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สีนลารัตน์

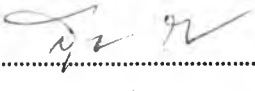

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต

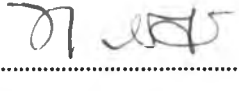

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สีนลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

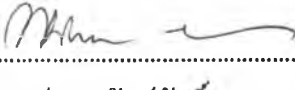

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา โขวิไลกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สีนลารัตน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทองอินทร์ วงศ์ไสสร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ บวรศิริ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารมย์)

อภิญา กังสนารักษ์ : รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การที่มีประสิทธิผลระดับ
คณะของสถาบันอุดมศึกษา (THE MODEL OF PARTICIPATIVE MANAGEMENT IN
EFFECTIVE ORGANIZATION AT FACULTY LEVEL IN HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS) อ.ที่ปรึกษา: ผศ. ดร.สุกัญญา โขวิไลกุล, อ.ที่ปรึกษาร่วม: รศ.ดร.ไพฑูรย์
สินลาวัฒน์; 268 หน้า. ISBN 974-03-0367-6

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การที่มีประ
สิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา และวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมใน
องค์การที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบ
หลัก 3 ตัว และองค์ประกอบย่อย 22 ตัว กลุ่มตัวอย่างเป็นคณบดี รองคณบดี จำนวน 114 คน และ
อาจารย์จำนวน 511 คน จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบวัดการบริหารแบบมี
ส่วนร่วมสำหรับคณบดีและรองคณบดี และแบบวัดประสิทธิผลองค์การสำหรับอาจารย์ วิเคราะห์ข้อ
มูลเบื้องต้นโดยค่าสถิติพื้นฐานด้วยโปรแกรม SPSS และผู้วิจัยตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบ
ด้วยโปรแกรมลิสรล

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดม
ศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ได้พัฒนามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งได้จากการ
สอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์ดี (ค่า GFI = 0.90, ค่า AGFI = 0.83 และค่า P =
0.66) โดยรูปแบบประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการแบ่งปันอิทธิพล การแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร และ
ด้านการแบ่งปันอำนาจ

2. องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การที่มีประสิทธิผลระดับคณะของ
สถาบันอุดมศึกษา มี 3 องค์ประกอบ เรียงลำดับตามน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย คือ องค์
ประกอบด้านการแบ่งปันอิทธิพล องค์ประกอบด้านการแบ่งปันข้อมูล และองค์ประกอบด้านการแบ่งปัน
อำนาจ

3. ข้อค้นพบในการวิจัย คือ รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การที่มีประสิทธิผล
ระดับคณะ ประกอบด้วยองค์ประกอบในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านการแบ่งปันอิทธิพล ผู้บริหารระดับ
คณะต้องเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในความสำเร็จของงาน ได้รับการยอมรับนับถือ มีแรงจูงใจในการ
ทำงาน มีความรับผิดชอบ มีความก้าวหน้า มีความพึงพอใจในผลตอบแทนที่ได้รับ มีความมั่นคงใน
การทำงาน มีความพึงพอใจกับสภาพการทำงาน เพื่อนร่วมงานและนโยบายการบริหาร 2) ด้านการ
แบ่งปันข้อมูล ภายในคณะต้องมีระบบสารสนเทศในการบริหาร ตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูล การที่เก็บ
รักษาข้อมูล การประมวลผลข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล ตลอดจนมีลักษณะและประเภทของข้อมูลที่ ผู้
บริหารระดับคณะให้กับบุคลากรในคณะ 3) ด้านการแบ่งปันอำนาจ ผู้บริหารระดับคณะ ควรมีพฤติ
กรรมแบบมุ่งคน และมีภูมิหลังด้านอายุ การศึกษา ประสบการณ์สอน ประสบการณ์บริหาร และ
ตำแหน่งวิชาการ

ภาควิชา อุดมศึกษา
สาขาวิชา อุดมศึกษา
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนิสิตร .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

##4184959027 : MAJOR HIGHER EDUCATION

KEY WORD : PARTICIPATIVE / MANAGEMENT / AFFECTIVENESS / MODEL

APINYA KANGSANARAK : THE MODEL OF PARTICIPATIVE MANAGEMENT IN EFFECTIVE ORGANIZATION AT FACULTY LEVEL IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. THESIS ADVISOR: ASSIST. PROF. SUKANYA KOVILAIKOOL, Ph.D. THESIS CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. PAITON SINLARAT, Ph.D. 268 pp. ISBN 974-03-0367-6

The purpose of this research were to develop the model of participative management affecting organizational effectiveness of faculty level in higher education institutions, to analyze the participative management factors affecting organizational effectiveness. The developed model was a LISREL model consisting of 3 main variables and 22 sub variables. The sample is 114 deans and assistant deans and 511 faculties in government higher education institutions. The research instrument was the participative management questionnaire for deans and assistant deans and the organizational effectiveness questionnaire for 511 faculties. SPSS program was performed to analyze basic statistics and LISREL program was performed for model testing.

The research results indicated that:

1. The model of participative management affecting organizational effectiveness was very well fitted with the empirical data (GFI = 0.90 AGFI = 0.83 P = 0.66). Factor of the model were influence sharing, information sharing and power sharing.

2. The participative management factors affecting organizational effectiveness were consisted 3 factors of participative management component, ranging from the highest factor loading, they were influence sharing, information sharing and power sharing.

3. In conclusion, the model of participative management affecting organizational effectiveness were 1) influence sharing consists of administrator satisfaction of achievement, recognition, work itself, responsibility, advancement, wages, job security, working conditions, Colleague relationship and company policy and administration. 2) information sharing consist of management information system in faculty, characters and types of information flow. 3) power sharing consist of leader behaviors of consideration style and leader background of age, education, experience in academic and administration, and academic position.

Department Higher Education
Field of study Higher Education
Academic year 2001

Student's signature .....
Advisor's signature .....
Co-advisor's signature .....

Apinya Kangsanarak

Sukanya KovilaiKOOL

PS

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณา ดูแล เอาใจใส่อย่าง สม่ำเสมอจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา โขวิไลกุล และ รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ โดยได้ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ความรู้ และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่าง ตี้งต้องงานวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนได้เสียสละเวลาให้คำชี้แนะและเป็นกำลังใจให้เสมอ ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณท่านทั้งสองไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านคณาจารย์ภาควิชาอุดมศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ แก่ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณคุณครู อาจารย์ และผู้ที่มีพระคุณแก่ผู้วิจัยทุกท่านที่ได้อบรม สั่งสอน และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่เยาว์วัยเรื่อยมาจนทำให้ผู้วิจัยมุ่งมั่น มีสติปัญญา รู้คิด รู้ปฏิบัติ และขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่กรุณาใช้เวลาอันมีค่า ร่วมสอบวิทยานิพนธ์ และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณคณบดี รองคณบดีและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ในภาควิชาอุดมศึกษาและฝ่ายพัฒนา ทรัพยากรบุคคล ธนาคารศรีนคร จำกัด (มหาชน) ที่เป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้ ได้รับกำลังใจและได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจาก ทุกคนในครอบครัว โดยเฉพาะคุณแม่ลัดดาวัลย์ คุณพ่ออนนท์ กังสนารักษ์ ที่ได้เฝ้ารอวันสำเร็จ ของผู้วิจัยด้วยความรัก ความห่วงใย และความภาคภูมิใจตลอดมา

นางสาวอภิญา กังสนารักษ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
สมมติฐานการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย	9
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	13
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม	14
ตอนที่ 2 การบริหารสถาบันอุดมศึกษา.....	26
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบ.....	33
ตอนที่ 4 องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม	46
ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	65
3 วิธีดำเนินการวิจัย	77
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	77
ตัวแปรในการวิจัย.....	81
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	82
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ.....	84
การเก็บรวบรวมข้อมูล	87
การวิเคราะห์ข้อมูล	88

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	90
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่ม ตัวอย่างและลักษณะของการแจกแจงตัวแปรด้วยค่าสถิติ พื้นฐาน	92
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อสร้างสเกล องค์ประกอบ.....	98
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองเพื่อพัฒนา รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลองค์กรฯ ในสถาบันอุดมศึกษา.....	109
5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	118
สรุปผลการวิจัย.....	118
อภิปรายผลการวิจัย.....	123
ข้อเสนอแนะ.....	127
รายการอ้างอิง	130
ภาคผนวก	143
ภาคผนวก ก. รายงานผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ.....	144
ภาคผนวก ข. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	146
ภาคผนวก ค. คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนน รวมของเครื่องมือ.....	156
ภาคผนวก ง. ผลการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น.....	161
ภาคผนวก จ. คำสั่งที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล.....	165
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	๒๐8

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เปรียบเทียบทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์กับทฤษฎีเฮิร์ชเบิร์ก.....	58
2	จำนวนอาจารย์ผู้ตอบแบบวัดประสิทธิผลองค์การ.....	78
3	คะแนนรวม ร้อยละของอาจารย์ผู้ตอบแบบวัดประสิทธิผลองค์การจาก 36 คณะวิชา.....	79
4	โครงสร้างแบบวัดการบริหารแบบมีส่วนร่วม สำหรับคณบดีและรองคณบดี...	82
5	โครงสร้างแบบวัดประสิทธิผลองค์การ สำหรับอาจารย์.....	84
6	ค่าความเที่ยงของแบบวัดการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม จำแนกตาม องค์ประกอบแต่ละด้าน.....	86
7	ค่าความเที่ยงของแบบวัดประสิทธิผลองค์การ จำแนกตามองค์ประกอบ แต่ละด้าน.....	87
8	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัดการบริหารแบบมีส่วนร่วม	93
9	ความคิดเห็นของคณบดีและรองคณบดีที่มีต่อองค์ประกอบการบริหารแบบ มีส่วนร่วม แยกตามองค์ประกอบประกอบย่อย	95
10	เมทริกซ์สหสัมพันธ์ขององค์ประกอบในโมเดลการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มี ประสิทธิผลองค์การฯที่นำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน.....	101
11	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการแบ่งปันอำนาจ.....	102
12	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการแบ่งปันอิทธิพล.....	105
13	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการแบ่งปันข้อมูล.....	107
14	เมทริกซ์สหสัมพันธ์ขององค์ประกอบในโมเดลการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มี ประสิทธิผลองค์การฯที่นำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง.....	112
15	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 โมเดลการบริหารแบบมี ส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลองค์การระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา.....	114
16	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบวัด ประสิทธิผลองค์การ.....	167
17	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบวัด การบริหารแบบมีส่วนร่วม.....	168

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1 การบริหารแบบเมทริก.....	24
2 การบริหารมหาวิทยาลัยระบบ The "Block Box Model.....	26
3 ขั้นตอนการวิเคราะห์โมเดลลิสเรล.....	40
4 องค์ประกอบของโมเดลลิสเรล.....	44
5 ปัจจัยสาเหตุที่มีผลต่อประสิทธิผล.....	48
6 ลักษณะของผู้นำประเภทต่าง ๆ ของเนนบามและชมิตท์.....	50
7 รูปแบบผู้นำแบบเรตดิน.....	51
8 รูปแบบพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งคนและมุ่งงาน.....	52
9 ตารางการบริหารของเบลตและมูตัน.....	55
10 กระบวนการของพฤติกรรมบุคคลในองค์การ.....	57
11 รูปแบบทองทฤษฎีเฮิร์ชเบิร์ก.....	59
12 กระบวนการของระบบสารสนเทศ.....	64
13 โมเดลตามกรอบการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มี ประสิทธิผลองค์การระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา.....	97
14 โมเดลลิสเรลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการบริหาร แบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลองค์การฯ ด้านการแบ่งปันอำนาจ.....	99
15 โมเดลลิสเรลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการบริหาร แบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลองค์การฯ ด้านการแบ่งปันอิทธิพล.....	99
16 โมเดลลิสเรลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการบริหาร แบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลองค์การฯ ด้านการแบ่งปันข้อมูล.....	99
17 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการบริหารแบบมีส่วน ร่วมที่มีประสิทธิผลองค์การฯ ด้านการแบ่งปันอำนาจ.....	103
18 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการบริหารแบบมีส่วน ร่วมที่มีประสิทธิผลองค์การฯ ด้านการแบ่งปันอิทธิพล.....	105
19 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการบริหารแบบมีส่วน ร่วมด้านการแบ่งปันข้อมูล.....	108
20 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลองค์การระดับคณะ ของสถาบันอุดมศึกษา.....	110
21 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลองค์การระดับคณะ ของสถาบันอุดมศึกษา.....	115
22 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลองค์การระดับคณะ ของสถาบันอุดมศึกษา.....	122